

A gémeskúttól a csáposkútig ©

2. rész

Kézi erővel működő kutak

A legismertebb ilyen szerkezet, a házi kerekés kút.

A falusi porták, családi házak teljes vízszükségletét biztosította a villanymotoros szivattyúk elterjedése, majd a vezetékes ivóvíz házhoz érkezése előtt. Egy kerék visszafelé forgatásával láncon eresztik le a vödört, amelyet ha elérte a vízréteget, akkor merüléssel töltik meg vízzel. A vödör ezután a kerék előre tekerésével hozható a felszínre.

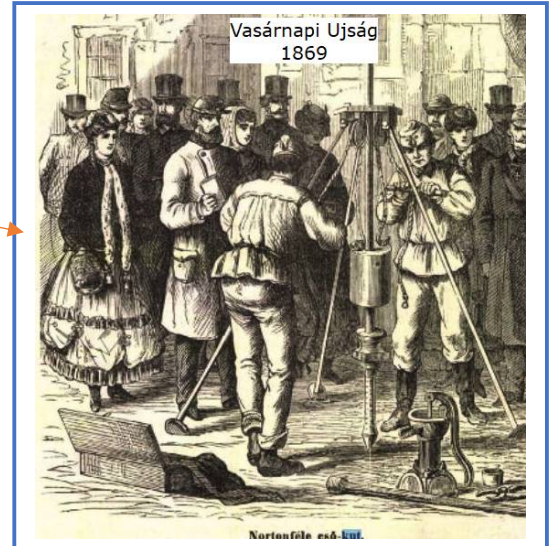
Ezeknek a kutaknak a vize többségében már elszennyeződött!

Norton-kút

Ez a kútfajta egy angol mérnök, Norton 19. századi találmánya. Nagy sikerrel alkalmazták az észak-amerikai polgárháború és Abesszínia harcterein. Magyarországon az 1868-69-es években kezdték bemutatni. ¹² Ez a gyorsan létesíthető vízkiemelő szerkezet is az első talajrétegből emeli ki a vizet, így emberi fogyasztása kockázatos, csak szigorú laboratóriumi megfelelőség esetén lehetséges.

„...Az amerikai csöveskut (Norton-kút) igen hasznos egy felfedezés. Vékony vascső ez, amelyet «majom»-nak (monkey) nevezett készülék segítségével hosszában a földbe vernek; a víz alul, apró lyukakon keresztül benyomul a csőbe s a mélységhez képest egyszerű vagy kettős szivattyú segédelmével felemeltetik. ³

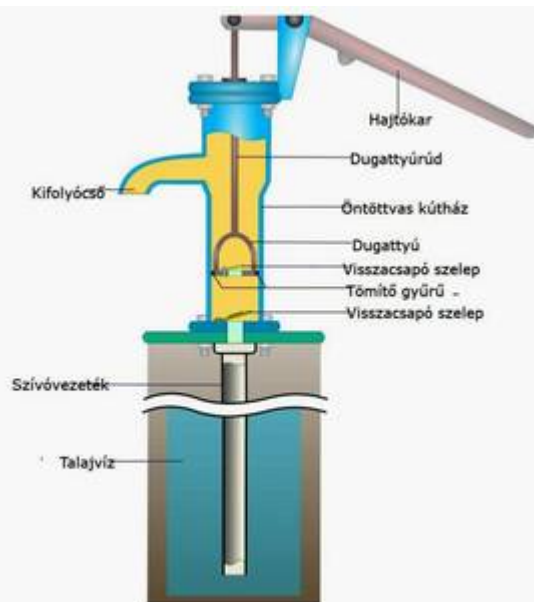
„A Vác környékén tartandó hadgyakorlatok alkalmából, mint halljuk, a tiszt urak nagyon meg vannak akadva azzal, hogy ezen a vidéken nincs elegendő víz. Abólcs urak nem érik föl észszel, hogy Norton-kutakat használjanak, melyekkel akárhol lehet vízre szert tenni. Egyébiránt a vízhiánnyal legfeljebb a lovak lesznek megakadva, mert magok a katona uraságok, mint a rósz világ beszéli, megjísszák a bort is.” ²²

Norton-féle csövkutak,
melyek 30 láb mélységre egy óra alatt vezethetnek a földbe és még hamarabb vonattathatnak ki ismét, kaphatók
KEER & SHORTEN gazdasági gépügynökségénél
Post. Akadémia-bérlőház.
Ily kút használatban látható Pesten váci ut. töltésen 430/2 sz. alatt telken, Lotz Armin ur gépgyárában, a hol augusztus hó 21-én (pénteken) 3 órakor délután egy kút nyilván fog a földbe mélyesz-

„Keer és Shorten urak által értesítettünk, hogy az amerikai és abyssiniai háborúban czélszerűnek bizonyult Norton-féle csövkutat f. hó 21-én, pénteken d. u. 3 órakor a váci uti töltésen Lotz Hermann gépgyárában nyilvánosan be akarják mutatni..... E kútról a mellékelt értesítvényben azt olvassuk, hogy 30 láb mélységre egy óra alatt kész lehet, és hogy egy napon, egy és ugyanazon szerkezet 5-6 szór, különböző helyeken mélyesztethetik a földbe. E találmány czélszerűségét, melyet a fennebb nevezett gépügynökök a cathami angol kir. mérnöki telep igazgatójának és az abyssiniai expedíció hajó- és hadügyi értesítőjének leveleivel bizonyítanak, a mezei gazdaszatnál pusztákon, majorokban, iparvállalatoknál, építésekénél nem lehet kétségbe vonni, és hisszük, sőt óhajtuk, ha a kísérlet sikerül, hogy hazánkban is minél nagyobb mérvben elterjedést nyerjen.” ⁴

Többféle típusa használatos, főként öntözési, itatási és más nem emberi fogyasztási célra használják. A hajtókar fel-le mozgatásával jön a felszínre a víz. Falvakban, közterületen ma is gyakran találkozhatunk ilyen működő, vagy már csak muzeális kutakkal.

Kerekes Norton-kút

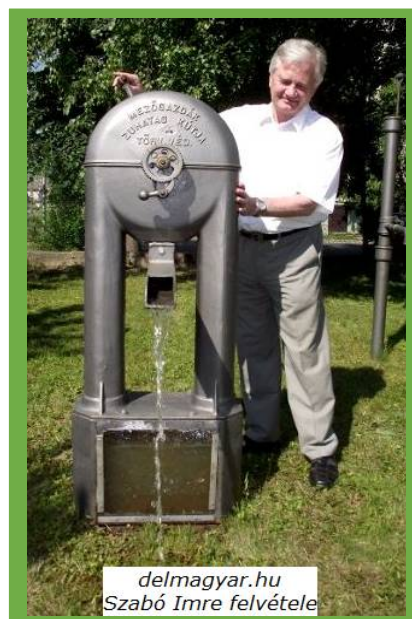

Ennél a kútnál a szívócsövet a keréssel mozgatják.

A kerék tengelye közepén "U" alakban van megformálva, így a hozzá csapággal rögzített szívószár függőleges mozgása szivattyúzza ki a vizet a talajból.

Láncos-kút

Ez a mezőgazdasági célra kifejlesztett szerkezet a láncra szerelt kanalakkal, kézi forgatással hozza fel a nem túlságosan mélyen található talajvizet.

Összeállította: Kiss Miklós

Olvasószerkesztők: Domonkos László, Károlyi András, Németh Ferenc

Források: Wikipedia.org — ugytudjuk.hu — zalatajkiado.hu

delmagyar.hu ¹Vasárnapi Ujság 1869 — ²A Hon, 1871. augusztus (9. évfolyam 194. szám) — ³Parkes, Edmund A.: A gyakorlati egészségtan kézikönyve I. kötet: Víz, levegő és szellőzés, táplálkozás, talaj, lakás, kórházak - A Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat Könyvtára 50. (Budapest, 1886) ⁴Budapesti Közlöny, 1868. augusztus (2. évfolyam, 191. szám) — A hirdetés a Pesti Napló 1868. augusztusi számában jelent meg.

Támogatóink:

DUNA-KÚT Kft. — BAKONYKARSZT Zrt. — BÁCSVÍZ Zrt. — PANNON-VÍZ Zrt. — Szegedi Vízmű Zrt. — ZALAVÍZ ZRT.